

INDUSTRIĀLAIS MANTOJUMS

IGAUNIJĀ UN LATVIJĀ

INDUSTRIĀLAIS MANTOJUMS
TŪRISMAM

DZIRNAVAS

DZELZCEĻŠ

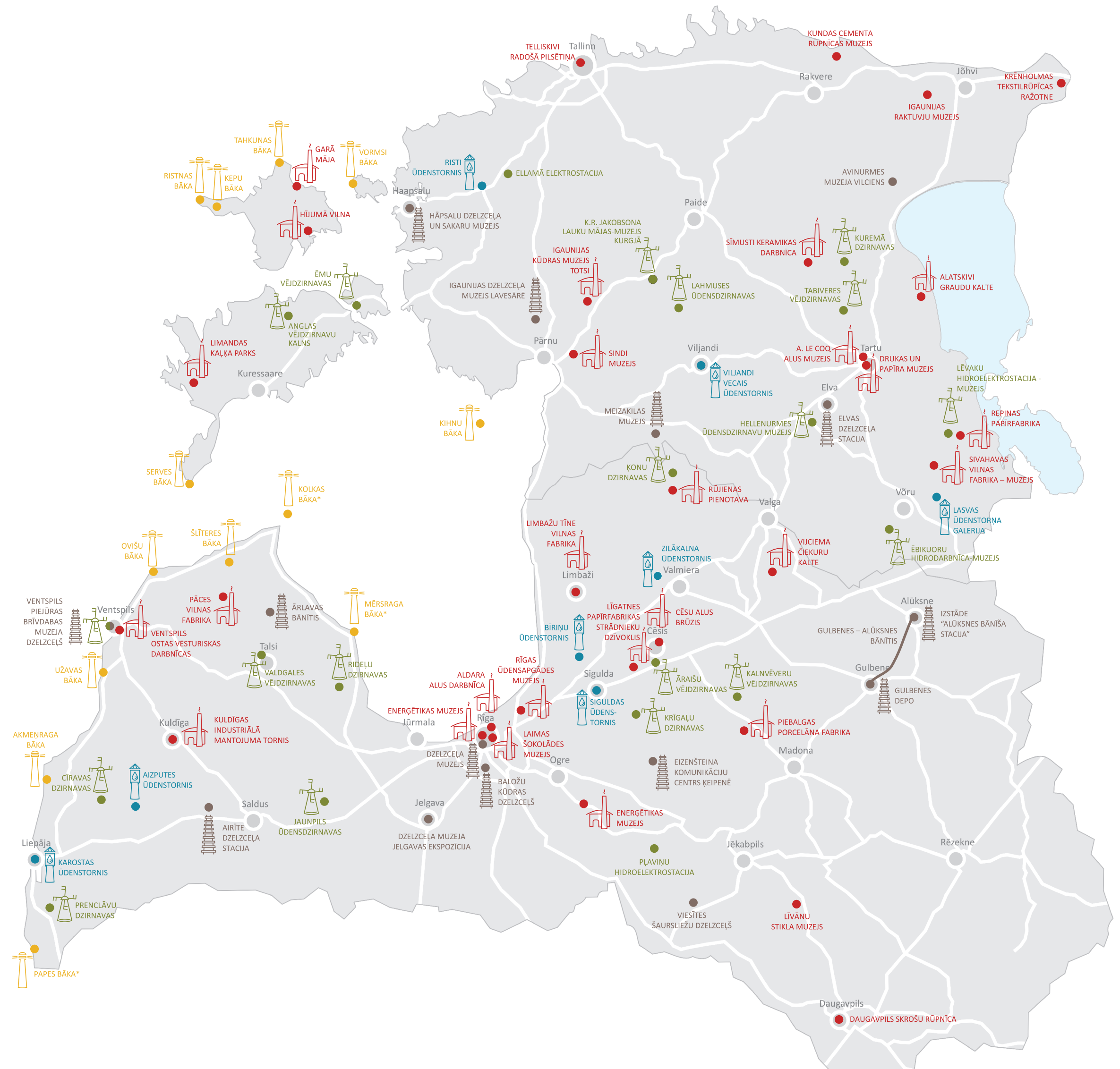
RŪPNĪCAS

BĀKAS

ŪDENSTORŅI

Industriālais mantojums Igaunijā un Latvijā

Industriālais mantojums ir mūsu kultūras mantojuma daļa, tas liecina par industriālo tehnoloģiju attīstību, darba paņēmieni un darba apstākļu izmaiņām un palīdz plašāk izprast sabiedrības attīstību un vēsturi.

Senākais saglabātais industriālais mantojums Igaunijā un Latvijā veidojies jau 18. gadsimtā, kad Igaunija un Latvija atradās Krievijas impērijas ietekmē un lielrūpniecība un zemes īpašumi ar īpašām tiesībām bija nonākuši baltvācu aristokrātijas rokās. Laukos tiesības un iespējas nodarboties ar uzņēmējdarbību bija muižnieku un pilsētās – gīlžu un cunftu rokās.

Pēc dzimtbūšanas atcelšanas un zemju izpirkšanas 19. gadsimta otrajā pusē cilvēki varēja sākt brīvi pārvietoties. Pilsētas un **rūpniecība** strauji auga. Pateicoties izdevīgajai atrašanās vietai, Igaunijā un Latvijā radās milzīgi, uz Krievijas tirgu orientēti rūpnieciskie uzņēmumi, kas savulaik bija pat lielākie Eiropā.

A. Le Coq Alus muzejs

Laulupeo 15, Tartu
58°23'7"N 26°42'27"E
www.visitestonia.com/lv/a-le-coq-alus-muzejs

Alatskivi graudu kalte

Alatskivi, Tartumaa
58°36'7"N 27°8'8"E
www.visitestonia.com/lv/alatskivi-aizsargājamo-ainavu-teritorija-un-dabas-centrs

Aldara alus darbnīca

Tvaika 44, Rīga
57°00'18.4"N 24°07'17.4"E
alusdarbnica.lv

Cēsu alus brūzis

Lenču 9/11, Cēsis
57°18'53.0"N 25°16'15.0"E
www.videsinstituts.lv/lv/bruzis/par-bruzi

Daugavpils skrošu rūpnīca

Varšavas 28, Daugavpils
55°52'29"N 26°31'57"E
www.dsr.lv

Drukas un papīra muzejs

Kastani 48, Tartu
58°22'15"N 26°42'58"E
www.visitestonia.com/lv/tipogrāfijas-un-papīra-muzejs

Garā māja

Kārdla, Hiiumaa
59°0'15"N 22°44'47"E
www.visitestonia.com/lv/hiumā-muzejs-pikk-maja-garā-māja

Hijumā vilna

Vaemla, Hiiumaa
58°49'53"N 22°49'38"E
www.visitestonia.com/lv/hiumā-vilna

Igaunijas raktuvju muzejs

Jaama 100, Kohtla-Nõmme, Toila
59°21'0"N 27°10'26"E
www.visitestonia.com/lv/igaunij%C4%81-raktuvju-muzejs

Vispirms tekstila un papīra manufaktūras, tad alus darītavas un degvīna tecinātavas. Gadsimta beigās manufaktūras papildināja produktīvākas ar tvaiku darbināmas fabrikas, parādījās mašīnrūpniecība, metāl rūpniecība un citas rūpniecības jomas.

Rūpniecības attīstību veicināja Igaunijā un Latvijā 1860.–1870. gados uzbūvētās **dzelzceļa līnijas**, kas savienoja šejienes ostas ar Krieviju. Sākās apjomīgā dzelzceļa tīkla būvniecība. Līdztekus platsliežu dzelzceļiem radās privātā kapitāla būvētas šaursliežu dzelzceļa līnijas, kuru būvniecības un ekspluatācijas izdevumi bija mazāki un kuras atrisināja mazāku reģionu preču un pasažieru pārvadājumu vajadzības.

Pie tvaika darbinātām rūpniecām un dzelceļiem tika uzbūvēti **ūdenstorni**, kas apgādāja tvaika mašīnas un lokomotīves ar ūdeni. 20. gadsimta sākumā ūdenstorni tika uzstādīti arī pilsētās un muižās, lai apgādātu tās ar dzeramo un ugunsdzēsības ūdeni.

Igaunijas Kūdras muzejs Totsi

Tootsi, Pärnumaa
58°35'17.5"N 24°47'06.1"E
www.visitestonia.com/lv/igaunijas-k%C5%ABdras-muzejs-tootsi

Krēnholmas tekstilrūpīcas ražotne

(Kreenholm), Joala 21, Narva
59°21'28"N 28°11'53"E
www.visitestonia.com/en/kreenholm-area-and-kreenholm-textile-factory#

Kuldīgas industriālā mantojuma tornis (Adatu fabrika)
Kalpaka 2, Kuldīga
56°58'07.0"N 21°57'46.0"E
visit.kuldiga.lv

Kundas cementa rūpnīcas muzejs

Jaama 11, Kunda
59°28'59"N 26°31'59"E
www.facebook.com/tsemendimuuseum

Laimas šokolādes muzejs

Miera 22, Rīga
56°57'47.2"N 24°07'54.2"E
www.laimasokoladesmuzejs.lv

Līgatnes papīrfabrikas strādnieku dzīvoklis
Brīvības 5-6, Līgatne
57°14'02.0"N 25°02'25.0"E
www.visitligatne.lv/ligatnes-papirfabrikas-ciemata-vesturiskais-centrs

“Limbažu tīne” vilnas fabrika

Pļavu 4, Limbaži
57°30'42.5"N 24°42'21.9"E
www.limbazutine.lv

Līvānu stikla muzejs

Domes 1, Līvāni
56°21'19"N 26°09'47"E
www.livanustikls.lv/

Limandas kaļķa parks

Lūmanda, Saaremaa
58°17'36"N 22°1'17"E
www.visitestonia.com/lv/lumanda-kaļķu-parks

Pāces vilnas fabrika

Pāce, Dundagas nov.
57°29'48.3"N 22°16'32.4"E
www.facebook.com/dundagaswool

Krievijas interešu sfērā bija arī kuģniecība Baltijas jūrā, un 19.–20. gadsimta mijā Igaunijas un Latvijas jūrmalā tika uzceltas daudzas jaunas **bākas**. Līdztekus mūra bākām parādījās arī slaidas, angļu–franču izcelsmes uz vietas montējamas metāla bākas, kurās tika izmantota tolaik vismodernākā ar petroleju darbināmā optika.

Tallina pēc preču apgrozījuma kļuva par Krievijas ceturto lielāko ostu, un Rīga pēc iedzīvotāju skaita kļuva par Krievijas piekto lielāko pilsētu.

Zemes iegūšana īpašumā, labs izglītības līmenis un roku darba iemaņas rosināja arī pamatiedzīvotāju – igauņu un latviešu – uzņēmīgumu un nacionālo pašapziņu – radās dažādi mazie uzņēmumi, **dzirnavas**, kaļķa un darvas ceplji.

Pēc 1. pasaules kara Igaunija un Latvija ieguva neatkarību, un izglītotie un uzņēmīgie pamatiedzīvotāji kļuva par galvenajiem saimnieciskās dzīves virzītājiem. Krievijas milzīgais tirgus pazuda. Pielāgoties spēja tikai tekstila un celulozes rūpniecība, un milzīgo

rūpnīcu vietā radās daudz mazāku ražošanas uzņēmumu. Uz spēcīgās lauksaimniecības bāzes attīstījās pārtikas rūpniecība, kas ieguva nozīmīgu vietu eksportā.

Rūpniecība balstījās uz augstu izglītotību un saņēma atbalstu arī no valsts. Radās jauni inovatīvi izstrādājumi. Piemēram, Rīgas rūpnīcas VEF ražotie radioaparāti un miniatūrie Minox fotoaparāti tika eksportēti uz Eiropu un Ameriku. Vestes kabatā ievietojamo Minox fotoaparātu izgudroja igauņu izcelsmes inženieris Valters Caps, un šie Džeimsa Bonda fotoaparāti tiek ražoti līdz pat šodienai, tiesa gan – Vācijā un nu jau kā digitālie fotoaparāti.

Igaunijā un Latvijā atrodams aizraujošs industriālais mantojums arī no Padomju laikiem.

Industriālā mantojuma tūrisms ir augoša tendence un laba iespēja, lai saglabātu un iepazītos ar senām industriālajām ēkām, tehniku un tās izmantošanai nepieciešamajām iemaņām.

Aizputes ūdenstornis

Atmodas 32C, Aizpute
56°43'01.9"N 21°36'18.4"E
visitaizpute.lv

Biriņu ūdenstornis

Biriņu Pils, Birīni, Vidrižu pagasts
57°14'58.5"N 24°40'12.5"E
www.birinupils.lv

Karostas ūdenstornis

Ģenerāļa Baloža 29, Liepāja
56°33'10.7"N 21°01'26.5"E
karostascietums.lv

Lasvas ūdenstorna galerija

Lasva, Vōrumaa
57°51'49"N 27°10'46"E
www.visitestonia.com/lv/lasvas-udenstorna-galerija

Risti ūdenstornis

Risti, Läänemaa
58°59'53,1"N 24°02'59,3"E

Siguldas ūdenstornis

Ausekļa 6, Sigulda
57°09'11.6"N 24°51'15.1"E
tourism.sigulda.lv/kultras-un-mkslas-telpa-tornis-lv/

Zilākalna ūdenstornis

Parka 2, Zilaiskalns, Kocēnu nov.
57°33'25.0"N 25°12'53.0"E
visit.koceni.lv

Viljandi vecais ūdenstornis

Johan Laidoneri 3, Viljandi
58°21'46"N 25°36'3"E
www.visitestonia.com/lv/viljandi-vecais-udenstornis

Akmeņraga bāka

Sakas nov.
56°49'54"N 21°03'25"E
www.portofventspils.lv/lv/brivosta-sabiedribai/bakas/

Kepu bāka

Kōpu, Hiiumaa
58°54'58"N 22°11'55"E
www.visitestonia.com/lv/kepu-bāka

Kihnu bāka

Kihnu, Pärnumaa
58°5'51"N 23°58'20"E
www.visitestonia.com/lv/kihnu-bāka

Kolkas bāka*
(pieejama ar laivu un ar iepriekšēju pieteikšanos)
Kolkas nov.
57°48'08"N 22°38'02"E
www.kolkasrags.lv

Mērsraga bāka*

(no ārpusēs)
Bākas 60, Mērsrags
57°21'57"N 23°07'11"E
www.mersragabaka.lv

Ovišu bāka

Oviši, Tārgales pag., Ventspils nov.
57°34'07.0"N 21°42'57.0"E
www.portofventspils.lv/lv/brivosta-sabiedribai/bakas/

Papes bāka*

(no ārpusēs)
Pape, Rucavas nov.
56°09'18"N 21°01'29"E

Ristnas bāka

Ristna, Hiiumaa
58°56'24"N 22°3'19"E
www.visitestonia.com/lv/ristnas-bāka

Serves bāka

Sõrve, Saaremaa
57°54'35"N 22°3'19"E
www.visitestonia.com/lv/serves-bāka

Šlīteres bāka

Šlītere, Dundaga, Dundagas nov.
57°37'42.0"N 22°17'21.0"E
slitere.lv/sakums/apmekletajiem/slīteres-baka/

Tahkunas bāka

Tahkuna, Hiiumaa
59°5'29"N 22°35'10"E
www.visitestonia.com/lv/tahkunas-bāka

Užavas bāka

Užava, Užavas nov.
57°12'33.3"N 21°24'53.3"E
www.portofventspils.lv/lv/brivosta-sabiedribai/bakas/

Vormsi bāka

Vormsi, Läänemaa
59°1'29"N 23°7'3"E
www.visitestonia.com/lv/saxby-bāka

Airīte dzelzceļa stacija

Airīte, Zirņu pag., Saldus nov.
56°42'21.4"N 22°10'22.7"E
www.facebook.com/airitestation

Ārlavas bānītis

Ārlavas pag., Talsu nov.
57°23'51.0"N 22°34'36.0"E
meistersigurds.lv

Avinurmes muzeja vilciens
Avinurme, Jõgevamaa
58°59'13"N 26°50'42"E
www.visitestonia.com/lv/avinurmes-muzeja-vilciens

Baložu kūdras dzelzceļš
Rīgas 51, Baloži, Ķekavas nov.
56°52'37.2"N 24°06'22.3"E
www.kudrasbanitis.lv

Dzelzceļa muzejs
Uzvaras bulvāris 2/4, Rīga
56°56'27.5"N 24°05'40.1"E
www.railwaymuseum.lv

Dzelzceļa muzeja Jelgavas ekspozīcija
Stacijas 3, Jelgava
56°38'27"N 23°43'49"E
www.railwaymuseum.lv/lv/content/ekspoz-%C4%ABcija-jelgav%C4%81

Eizenšteina komunikāciju centrs Ķeipenē
Keipene, Ogre nov.
56°53'45.5"N 25°11'14.1"E
www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/seizensteina-komunikaciju-centrs-keipene

Elvas dzelzceļa stacija
Pargi 2, Elva, Tartumaa
58° 13' 31" N, 26° 25' 17" E
www.elvaturism.ee/turistile-infoks/elva-vaksali-kompleks-1900-1903-a

Iztāde “Alūksnes Bānīša stacija”
Jāpkalna 52, Alūksne
57°24'45"N 27°02'42"E
visitaluksne.lv

Gulbenes – Alūksnes bānītis
Gulbenes depo
Viestura 16G, Gulbene
57°10'59.0"N 26°45'51.0"E
www.banitis.lv

Hāpsalu Dzelzceļa un sakaru muzejs
Haapsalu, Läänemaa
58°56'17"N 23°31'56"E
www.visitestonia.com/lv/dzelzceļa-un-telekomunikāciju-muzejs-hāpsalu

Igaunijas dzelzceļa muzejs Lavesārē
Lavassaare, Pärnumaa
58°31'14"N 24°21'2"E
www.visitestonia.com/lv/igaunijas-dzelzceļa-muzejs-lavassārē

Meizakilas muzejs
J. Sihveri 4, Mõisaküla, Viljandimaa
58°5'33"N 25°11'11"E
www.visitestonia.com/lv/moisakula-muzejs

Ventspils piejūras brīvdabas muzeja dzelzceļš un vējdzirnavas
Riņķa 2, Ventspils
57°23'07.2"N 21°32'16.4"E
muzejs.ventspils.lv/piejuras-brivdabas-muzejs/mazbanitis/

Viesītes šaursliežu dzelzceļš
A. Brodeles 7, Viesīte
56°20'31"N 25°33'18"E
www.viesite.edu.lv/banitis

Anglas vējdzirnavu kalns

Angla, Saaremaa
58°31'49"N 22°41'52"E
www.visitestonia.com/lv/anglas-vejdzirnavu-kalns

Āraišu vējdzirnavas

Āraiši, Drabešu pag., Amatas nov.
57°14'53.0"N 25°16'14.0"E
amata.lv/araisu-vejdzirnavas-3/

Cīravas dzirnavas

"Dzirnavas", Cīrava, Cīravas nov.
56°44'11.4"N 21°23'04.0"E
www.facebook.com/citaabra

Ēbikuoru Hidrodarbnīca-muzejs
Ēbikuoru 3, Rõuge, Võrumaa
57°43'40"N 26°55'49"E
www.visitestonia.com/lv/ebikuoru-hidrodarbnica-muzejs

Ēmu vējdzirnavas

Muhu, Saaremaa
58°34'56"N 23°9'57"E
www.visitestonia.com/lv/emu-vejdzirnavas

Ellamā elektrostacija

Tõöstuse, Turba, Saue pag., Harjumaa
59°4'41"N 24°14'31"E
momu.ee

Energētikas muzejs

Rīga, Andresjostas 19
56°58'00.3"N 24°05'38.0"E
Ķegums, Ķeguma prospekts 7/9
56°44'24.5"N 24°42'15.4"E
www.latvenergo.lv/lat/energetikas_muzejs

Hellenurmes ūdensdzirnavu muzejs
Hellenurme, Palupera pag., Valgamaa
58°8'13"N 26°23'11"E
www.visitestonia.com/lv/hellenurmes-udenstdzirnavu-muzejs

Jaunpils ūdensdzirnavas
"Jaunpils Dzirnavas", Jaunpils
56°43'49.3"N 23°01'18.3"E
visittukums.lv/lv/ko-skatit/Ekas-ielas-un-citas-buves/Jaunpils-udensdzirnavas

Kalnvēveru vējdzirnavas

Vecpiebalgas nov.
57°06'59.0"N 25°50'49.0"E
brivdabasmuzejs.lv/muzejs/muzejs-veveri/

www.facebook.com/industrialheritageforturism

Izdevējs: Kurzemes plānošanas reģions, Rīgas plānošanas reģions, Vidzemes plānošanas reģions, Rietumigaunijas tūrisma asociācija, Valgas apriņķa attīstības aģentūra. Igaunijas -Latvijas programmas projekts “Industriālā mantojuma atdzīvināšana tūrisma attīstībai”, 2018.gads

Šis izdevums atspoguļo autora viedokli. Programmas vadošā iestāde neatbild par tajā ietvertās informācijas iespējamo izmantošanu.

Ķonu dzirnavas
Ķonu pag., Naukšēnu nov.
57°56'36.0"N 25°22'22.0"E
www.konudzirnavas.lv

Krīgaļu dzirnavas

Nītaures pag., Amatas nov.
57°03'41.0"N 25°08'45.0"E
amata.lv/krigalu-dzirnavas-2

Kuremā dzirnavas

Laiuse-Kuremaa, Jõgevamaa
58°44'26"N 26°31'41"E
www.visitestonia.com/lv/kuremā-dzirnavas

K.R. Jakobsona Lauku mājas-muzejs

Kurgjā
Kurgja, Vändra pag., Pärnumaa
58°39'44"N 25°15'28"E
www.visitestonia.com/lv/kr-jakobsona-lauku-mājas-muzejs-kurgjā

Lahmuses ūdensdzirnavas
Altveski, Lahmuse, Suure-Jaani pag., Viljandimaa
58°33'36.8"N 25°26'59.2"E

Lēvaku hidroelektrostacija - muzejs
Peri, Leevaku, Põlvamaa
58°5'24"N 27°20'45.2"E
www.visitestonia.com/lv/lēvaku-hidroelektrostacija-muzejs

Plaviņas hidroelektrostacija
Enerģētiku 2, Aizkraukle
56°34'58"N 25°14'21"E
www.latvenergo.lv/lat/energetikas_muzejs/ekspozicija_plavinu_hes

Prenclāvu dzirnavas

Penclāva, Otaņķu pag., Nicas nov.
56°23'21.8"N 21°05'44.9"E
www.celotajs.lv/en/e/prenclavu_dzirnavas

Rideļu dzirnavas

Engures pag., Engures nov.
57°09'07.1"N 23°06'08.2"E
www.rideludzirnavas.lv

Tabiveres vējdzirnavas
Tuuliku, Tabivere, Tartumaa
58°33'2,45"N 26°36'4,38"E
www.facebook.com/Juhus-990846410933889/

Valdgales vējdzirnavas
Valdgale, Valdgales pag.
57°17'10.4"N 22°34'18.0"E
windmilltower.eu/lv/

Kalnvēveru vējdzirnavas
Vecpiebalgas nov.
57°06'59.0"N 25°50'49.0"E
brivdabasmuzejs.lv/muzejs/muzejs-veveri/

